

УДК 378.6.015.31.016:612]:[37.011.3-051:796](043.3)

Приймак С. Г.

ORCID: 0000-0003-3911-7081

Researcher ID: AAE-9459-2019

Scopus–Author ID: 55873000300

Доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна), E-mail: Sprimak1972@gmail.com

Терентьєва Н. О.

ORCID: 0000-0002-3238-1608

Researcher ID: P-7024-2019

Scopus–Author ID: 57194203127

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри олімпійського і професійного спорту,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
(Київ, Україна), E-mail: nataterentyeva@gmail.com

КІНЕЗІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК НАУКОВА ОСНОВА СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Мета роботи – схарактеризувати кінезіологічний підхід у спортивно-педагогічній діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

Методологічною основою є концептуальні ідеї теорії пізнання, методологічні принципи науковості, доступності, цілісності, інтегративності, які пояснюють важливі педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту.

Методи дослідження. Для отримання найбільш значущих результатів дослідження та їх інтерпретації застосовувались такі методи: теоретичний аналіз і синтез, систематизація, узагальнення інформації, викладеної у наукових джерелах інформації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що теоретично обґрунтовано кінезіологічний підхід і особливості формування кінезіологічної компетентності у процесі спортивно-педагогічного удосконалення студентів закладів вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів: теоретичні результати та наукові положення можуть бути використані для вирішення наукових, теоретико-методичних і практичних завдань реформування спеціалізованої, фахової передвищої і вищої освіти, модернізацію національної освітньої політики.

Висновки. Обґрунтовано, що упровадження компетентнісного кінезіологічного підходу в систему вищої освіти зумовлено підвищенням вимог стосовно фізичної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, що має забезпечуватися високим рівнем здоров'я, необхідним рівнем теоретичної, методичної та морфофункціональної підготовленості, детермінованої високим рівнем розвитку кінезіологічної компетентності, що формується в інтегрованому міжнауковому напрямі про моторну активність людини – кінезіології.

Відповідно до специфіки кінезіологічної компетентності, сутність якої полягає в інтегративному впливі спортивно-педагогічної діяльності на інтелектуальну й рухову сфери особистості, уважаємо за необхідне виокремити в значенні об'єкта формування ціннісних установок функціональні можливості людини.

Ключові слова: спортивно-педагогічне удосконалення, кінезіологія, фізичне виховання.

Постановка проблеми. Аналіз основних досліджень і публікацій. Основою фізичної і спортивної освіченості людини, базовим засобом розуміння цінностей фізичної і спортивної культури визначаємо рух як організовану м'язову діяльність, яка регулюється психофізіологічними механізмами й

забезпечується морфологічними й функціональними системами організму [2, 18; 3, 3; 6, 177; 8, 2; 9, 45; 28, 34].

Кінезіологія як наукова й навчальна дисципліна, лікувальна профілактична практика (англ. Applied kinesiology) виникла порівняно нещодавно, інтегруючи спортивну медицину, фізіологію, морфологію, біомеханіку, біоергономіку, теорію спортивної підготовки і оздоровлювальну фізичну активність людини. Вона швидко отримала визнання серед фахівців, насамперед, завдяки здійсненню інтегративної функції у сфері наукового пізнання про рухи й рухові дії людини, прикладне значення яких охоплює сфери медицини, біології і педагогіки [4, 23; 9, 47].

Мета роботи – схарактеризувати кінезіологічний підхід у спортивно-педагогічній діяльності майбутніх учителів фізичної культури. *Методологічною основою* є концептуальні ідеї теорії пізнання, методологічні принципи науковості, доступності, цілісності, інтегративності, які пояснюють важливі педагогічні аспекти професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту. *Методи дослідження.* Для отримання найбільш значущих результатів дослідження та їх інтерпретації застосовувались такі методи: теоретичний аналіз і синтез, систематизація, узагальнення інформації, викладеної у наукових джерелах інформації.

Основні результати дослідження. На теренах Радянського Союзу ідеї кінезіологічного підходу поширились у 80-х рр. ХХ століття завдяки діяльності американського психолога Керол Енн Хонц [29, 12]. Наприкінці 1980-х рр. В. Коренберг сформулював спортивно-кінезіологічну концепцію формування і реалізації рухових і «нерухових» завдань [11, 33]. На жаль, на той час кінезіологічні ідеї в педагогічній теорії і практиці не знайшли належного застосування [9, 48].

На сучасному етапі існують різні підходи до визначення кінезіології як науки. Р. Граніт під цим поняттям розуміє науку про рух, яка містить знання з біомеханіки, анатомічних та фізіологічних основ руху, особливостей нервово-м'язової передачі, принципів основних видів м'язової діяльності [5, 33]. Дещо інше тлумачення дає В. Коренберг, який вважає, що кінезіологія – це наука, яка органічно інтегрує в єдине ціле біомеханіку, педагогіку, психологію і розділи інших наук, які зумовлюють формування й розв'язання, аналіз, пізнання, конструювання та планування рухових завдань [9, 48; 11, 65]. В. Бальсевич визначає кінезіологію як інтегративну галузь наукового пізнання про рухову активність людини, морфологічні, функціональні, біомеханічні системи, які її забезпечують, методи їх розвитку й удосконалення [2, 211].

Достатньо повне тлумачення, на наше переконання, надає А. Лапутін, який вважає, що кінезіологія – це наука, яка вивчає в комплексній, системній єдності різні складові прояви цілісної інформаційної та біофізичної структури рухової функції [2, 18; 3, 3; 13, 4]. А. Лапутін зазначає, що рухова функція – це одна з найважливіших функцій організму, яка є відкритою в процесі еволюції організму людини, але відносно відокремленою біологічною системою, що набула здатності до активних рухів завдяки наявності ефективних механізмів обміну енергією, речовинами та інформацією з навколишнім середовищем [13, 4; 14, 2]. Характер і закономірності організації моторних актів визначають ті прояви життєдіяльності організму, які прийнято об'єднувати під загальним поняттям «рухова функція людини» [13, 3; 34; 35, 182; 36, 1195; 37, 195]. Стан рухової функції відображає здатність окремої біологічної системи отримувати, накопичувати і перетворювати різні види енергії, речовини та ентропії, яка може бути визначена й проаналізована через об'єктивне дослідження механічних дій та інших фізичних проявів біологічної системи організму [13, 3; 15, 66; 17, 94; 20, 200; 22, 115; 23, 68; 25, 34; 26, 135; 27, 178;].

Оскільки матерія і рух як філософські категорії найбільш повно відображають цілісні сучасні наукові уявлення про Всесвіт, то з упевненістю можна стверджувати, що матерія і рух організму людини є єдиним та невід'ємним цілим [13, 3; 28, 34]. Це пояснює тезу, що кожному рівню побудови й організації матерії організму відповідає цілком певний рівень побудови його рухів. Кожному рівню відповідає і свій рівень взаємодій, що визначає закономірності прояву рухової функції [8, 2; 13, 4]. Завдяки синтетичному й інтегральному підходу до вивчення рухової функції людини перспективним вважаємо успішне розв'язання завдань дидактичного формування координаційно складних рухових актів. Закономірності цього процесу доцільно вивчати з відповідним залученням дидактичних основ самоорганізації складних систем [13, 4]. Процеси самоорганізації, викладені з позиції синергетики, можуть стати теоретичною основою нового наукового напрямку в педагогіці руху [2, 18; 13, 4; 18, 13; 19, 66; 21, 151; 24, 83]. У межах сучасної кінезіології може успішно розвиватись і новий науковий напрям – дидактика рухових дій, до складу якої можна вводити спеціалізовані технічні засоби кінезіотерапії та тренажерні системи [3, 3; 13, 4].

А. Лапутін зазначає, що кінезіологія є синтетичною наукою, що об'єднує в системній єдності морфологію, фізіологію, біомеханіку, біохімію, соматомоторику й дидактику, основним предметом яких є рухова функція організму людини, а отже, її потрібно ввести до програми підготовки магістрів [13, 5].

Продовжуючи ідеї А. Лапутіна, М. Носко пропонує інтегрувати процеси фізичного й духовного виховання (кінезіологічний підхід) з самовизначенням здорового способу життя в процесі професійної підготовки й обґрунтовує формування в майбутнього учителя фізичної культури таких знань, умінь і компетентностей у сфері культури здоров'я [16, 220].

Т. Круцевич, розкриваючи кінезіологічний підхід в освітній діяльності, розглядає фізичну культуру індивіда з точки зору оволодіння знаннями, уміннями і навичками виховної, освітньої, оздоровлювальної, рекреаційної діяльності для подальшого застосування в процесі самовдосконалення, і як результат – певний рівень фізичного і духовного здоров'я, який людина змогла зберегти або поліпшити завдяки своєму бажанню, знанням, здоровому способу життя та руховій активності [12, 73].

Концептуальні підходи до системи фізичного виховання в Україні Т. Круцевич пропонує розкривати в завданнях та принципах її функціонування, які містять окремі прогресивні компоненти європейських концепцій і трансформувались з урахуванням соціокультурних чинників і фактичного стану здоров'я молодого покоління українців [12, 74]. Запропонована концепція ґрунтується на діяльній потребо-мотиваційній підході до фізичного і духовного самовдосконалення.

Виходячи з наведених визначень кінезіології, зазначаємо, що кінезіологія є інтегрованою наукою про рухи, яка реалізує значну кількість завдань, пов'язаних з відновленням, розвитком і удосконаленням рухової функції людини залежно від напрямів її вивчення [9, 49].

М. Бернштейн одним з перших звернув увагу на актуальність досліджень вікових перетворень моторних актів людини й еволюції рухової функції у філогенезі тварин, він указав на те, що «рухи живуть і розвиваються» [4, 23]. В. Бальсевич, спираючись на методологічну наукову спадщину М. Бернштейна, запропонував інтегровану науково-технологічну галузь знань – онтокінезіологію людини, що вивчає фундаментальні закономірності вікового розвитку рухової діяльності людини, на основі якої є можливість розробляти цілеспрямовані природо- та соціально детерміновані технології її вдосконалення на окремих етапах онтогенезу людини, у різноманітних формах його моторної активності [1, 18; 9, 49].

Ґрунтуючись на працях І. Сеченова про взаємозв'язок фізіологічних процесів і психічних явищ, теорії М. Бернштейна про рівні побудови руху і кінезіологічній концепції Р. Енока «Тігель» і «Три в одному», В. Ірхін із співавторами виокремлюють три основні напрями наукового пізнання в кінезіології: прикладний, спортивний й освітній [10, 19; 31, 33]. На думку авторів, прикладна кінезіологія, вивчаючи вплив рухових дій на фізіологічні системи організму людини, дає змогу усунути наслідки впливу на організм стресу і психосоматичного захворювання [9, 49; 10, 19].

Прикладна кінезіологія широко застосовується у світовій практиці роботи мануальних терапевтів, фізіотерапевтів, дієтологів, народних цілителів, біоенерготерапевтів, бізнесменів, освітан [9, 47; 32, 34]. Прикладна кінезіологія розглядається і як новий мультидисциплінарний підхід до здоров'я, що ґрунтується на функціональному дослідженні пацієнта і передбачає аналіз пози, ходьби, об'єму моторної активності, статичну й динамічну пальпацію із застосуванням стандартизованих методик діагностики й оцінювання стану пацієнта [2, 18; 9, 50; 30, 16; 33, 13].

Кінезіологічні методи ґрунтуються на розумінні здатності м'язів реагувати на мінімальну зміну психічного стану людини і дозволяють визначити взаємозв'язок трьох рівнів: сприйняття світу (уявлень людини про себе, систему переконань); позитивних і негативних емоцій; соматичних проявів, зокрема пам'яті й інформації про події власного життя [2, 18; 7, 12; 9, 50].

Предметом вивчення прикладної кінезіології є дисбаланс у будь-якій системі організму, який може бути наслідком функціональних розладів, та відобразити структурні органічні порушення й захворювання, що проявляється у своєрідній адинамії, або м'язовій слабкості, у зв'язку з чим мануальне м'язове тестування є основним діагностичним методом [2, 18; 9, 50]. Адинамія відображає дезорганізацію нервово-м'язового забезпечення та регуляції системи руху. Відповідно, прикладна кінезіологія розглядається і як функціональна неврологія. Наслідком нейрорегуляторного дисбалансу, насамперед, є біомеханічний дисбаланс у проявах дуральної торзії, порушеннях акту ходьби, зміні взаємного розташування елементів хребетного рухового сегмента ділянки міжхребцевого отвору тощо [2, 18; 9, 50; 33, 12].

І. Шмідт зазначає, що прикладну кінезіологію не варто плутати з загальною кінезіологією й кінезітерапією, оскільки її загальний напрям розглядає рух, зумовлений біомеханічними, анатомічними та фізіологічними особливостями, детермінованими нервово-м'язовою передачею, принципами основних видів м'язової діяльності. Кінезітерапія – метод лікування за допомогою моторних актів із застосуванням механізмів регуляції рухів, активної і свідомої участі пацієнта й інших способів забезпечення моторної активності [2, 19; 9, 50; 30, 5]. На відміну від кінезіотерапії, прикладну кінезіологію автор [9, 50; 30, 5] виокремлює за такими критеріями: цілісним підходом до людини і складових її здоров'я; адинамією і м'язовою гіпотонією як універсальною реакцією на патологію або дисбаланс в організмі; наявністю закономірних специфічних асоціацій кожного м'яза зі структурами, хімічними речовинами і процесами, нейромедіаторами і видами психічної діяльності; феноменом раптової адинамії всіх сильних м'язів; специфічними методами й алгоритмами діагностики; синдромом дисбалансу, дезорганізації, дисфункції; специфічними методами й алгоритмами корекції, які ґрунтуються на результатах специфічної діагностики, з обов'язковим контролем на кожному етапі лікування у вигляді повторення діагностичних прийомів.

Прикладна кінезіологія має практичне застосування в медичній практиці, оскільки встановлює і прогнозує функціональні синдроми з відповідним аналізом, оцінюванням фізіологічних функцій пацієнта. У період терапії і реабілітації вона дає змогу неінвазивними методами здійснювати моніторинг процесу одужання [9, 52; 30, 5].

Наразі успішно розвивається окремий напрям кінезіології, пов'язаний з процесом навчання, – освітня кінезіологія, яка, на думку В. Ірхіна зі співавторами, ґрунтується на освітній моторній активності людини [9, 52; 10, 20]. Засоби освітньої кінезіології, у більшості випадків, добираються відповідно до педагогічної мети та завдань для оптимізації процесу набуття навичок читання, письма, розв'язання математичних задач тощо [9, 52; 10, 20]. Аналіз педагогічної теорії і практики дав змогу авторам виявити наявність значної кількості дидактичних засобів, які сприяють стимулюванню моторної активності учнів як учасників освітнього процесу: прийоми ігрового моделювання, завдання, які базуються на виконанні різнопланових рухових дій, прийоми навчання жестикуляції, застосування засобів невербальної взаємодії для підвищення якості освітнього процесу [9, 52; 10, 20]. Зазначено, що засоби кінезіології набули застосування в системах освіти різних країн світу. Зокрема, системи освіти США і Великобританії широко впроваджують прийоми боді-ленгвіджу (мова жестів, міміки і рухів тіла як засіб невербальної комунікації) і фейсбілдінгу (методика й техніка усвідомленого використання виразності особистості в міжособистісному спілкуванні). Існує широкий спектр кінезіологічних вправ, які застосовуються в освітній практиці з метою посилення мотивації студентів до вивчення іноземної мови, корекції навчання й розвитку школярів, корекції взаємодії півкуль кори головного мозку в молодших школярів тощо [9, 52].

Висновки. Упровадження компетентнісного кінезіологічного підходу в систему вищої освіти зумовлено підвищенням вимог стосовно фізичної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, що має забезпечуватися високим рівнем здоров'я, необхідним рівнем теоретичної, методичної та морфофункціональної підготовленості, детермінованої високим рівнем розвитку кінезіологічної компетентності, що формується в інтегрованому міждисциплінарному напрямі про моторну активність людини – кінезіології. Відповідно до специфіки кінезіологічної компетентності, сутність якої полягає в інтегративному впливі спортивно-педагогічної діяльності на інтелектуальну й рухову сфери особистості, уважаємо за необхідне виокремити в значенні об'єкта формування ціннісних установок функціональні можливості людини. *Перспективи подальших наукових розвідок.* Розглянуті аспекти окреслюють необхідність подальшого пошуку й розроблення науково обґрунтованих методів удосконалення професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури.

References

1. Бальсевич В. К. Онтокінезіологія человека. Москва : Теорія і практика фізическої культури, 2000. 275 с.
Balsevich, V. K. (2000). Ontokineziologiya cheloveka. [Human Ontokinesiology]. Moscow, Russia : Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury.
2. Бальсевич В. К. Очерки по возрастной кинезиологии человека. Москва : Советский спорт, 2009. 220 с.
Balsevich, V. K. (2009). Ocherki po vozrastnoj kineziologii cheloveka [Essays on human age kinesiology]. Moscow, Russia : Sovetskij sport.
3. Бальсевич В. К., Лубышева Л. И. Физическая культура : молодежь и современность. Теория и практика физической культуры. Москва, 1995. № 4. С. 2-8.
Balsevich, V. K., and Lubysheva, L. I. (1995). Fizicheskaya kul'tura : molodezh' i sovremennost' [Physical culture: youth and modernity]. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury – Theory and practice of physical culture*, 4, 2-8.
4. Бернштейн Н. А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности. Москва : Медицина, 1966. 349 с.
Bernshtein, N. A. (1966). Ocherki po fiziologii dvizhenij i fiziologii aktivnosti [Sketches on physiology of movements and physiology of activity]. Moscow, Russia : Medicina.
5. Гранит Р. Основы регуляции движений. Москва : Мир, 1973. 367 с.
Granit, R. (1973). Osnovy regulyacii dvizhenij [Fundamentals of regulation of movements]. Moscow, Russia : Mir.
6. Дворкин Л. С. Онтокінезіологія розвитку взривної сили человека в видах спортивних єдиноборств в світє концепції В.К. Бальсевича. Берегінія•777• Сова : *Общєство. Політіка. Економіка*. 2013. № 1 (16). С. 177–181.

- Dvorkin, L. S. (2013). Ontokineziologiya razvitiya vzryvnoj sily cheloveka v vidah sportivnyh edinoborstv v svete koncepcii V. K. Bal'sevicha [Ontokinesiology of the development of human explosive power in the types of combat sports in the light of the concept of V.K. Balsevich]. *Bereginya•777• Sova : Obschestvo. Politika. Ekonomika. – Keeper • 777 • Owl: Society. Politics. Economics*, 1 (16), 177–181.
7. Деннисон П., Деннисон Г. Гимнастика мозга. Орехово-Зуево : ЧОУПП «Восхождение», 1998. 61 с.
Dennison, P., Dennison, G. (1998). *Gimnastika mozga [Brain gymnastics]*. Orekhovo-Zuevo, Russia : CHOUPP «Voskhozhdenie».
  8. Донской Д. Д. Развитие идей П. Ф. Лесгафта о физическом упражнении как двигательном действии. *Теория и практика физической культуры*. Москва, 1997. № 2. С. 2–4.
Donskoy, D. D. (1997). *Razvitie idej P. F. Lesgaftha o fizicheskom uprazhnenii kak dvigatel'nom dejstvii [Development of PF Lesgafth's ideas about physical exercise as a motor action]*. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury – Theory and practice of physical culture*, 2, 2–4.
  9. Загrevская А. И. Физкультурно-спортивное образование студентов на основе кинезиологического подхода. Томск : Издательский Дом Томского государственного университета, 2015. 276 с.
Zagrevskaya, A. I. (2015). *Fizkul'turno-sportivnoe obrazovanie studentov na osnove kineziologicheskogo podhoda [Physical and sports education of students on the basis of the kinesiological approach]*. Tomsk, Russia : Izdatel'skij Dom Tomskogo gosudarstvennogo universiteta.
  10. Ирхин В. Н., Василенко О. В., Николаева Е. С., Польщикова О. В. Анализ основных направлений развития современной кинезиологии. *Теория и практика физической культуры*. Москва, 2012. № 12. С. 19–20.
Irkhin, V. N., Vasilenko, O. V., Nikolaeva, E. S., Polshchikova, O. V. (2012). *Analiz osnovnyh napravlenij razvitiya sovremennoj kineziologii [Analysis of the main directions of development of modern kinesiology]*. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury – Theory and practice of physical culture*, 12, 19–20.
  11. Коренберг В. Б. Основы спортивной кинезиологии : учеб. пособие. Москва : Советский спорт, 2005. 232 с.
Korenberg, V. B. (2005). *Osnovy sportivnoj kineziologii: uchebnoe posobie [Fundamentals of sports kinesiology: a textbook]*. Moscow, Russia: Sovetskij sport.
  12. Круцевич Т. Концепция системы физического воспитания в общеобразовательных школах. *Теория и методика физического воспитания и спорта*. 2015. № 2. С. 72–80.
Krucevich, T. (2015). *Koncepciya sistemy fizicheskogo vospitaniya v obshcheobrazovatel'nyh shkolah [Concept of the system of physical education in secondary schools]*. *Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and methods of physical education and sports*, 2, 72–80.
  13. Лапутин А. Н. Кинезиология учение о двигательной функции организма человека. *Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2007. № 10. С. 3–6.
Laputin, A. N. (2007). *Kineziologiya uchenie o dvigatel'noj funkcii organizma cheloveka [Kinesiology, the doctrine of the motor function of the human body]*. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu – Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, 10, 3–6.
  14. Лубышева Л. И. Социальное и биологическое в физической культуре человека в аспекте методологического анализа. *Теория и практика физической культуры*. Москва, 1996. № 1. С. 2–4.
Lubysheva, L. I. (1996). *Social'noe i biologicheskoe v fizicheskoy kul'ture cheloveka v aspekte metodologicheskogo analiza [Social and biological in physical culture of a person in the aspect of methodological analysis]*. *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury – Theory and practice of physical culture*, 1, 2–4.
  15. Николаев Ю. М. История и методология науки о физической культуре : учеб.-метод. пособие. Санкт Петербург : Олимп-СПб, 2010. 200 с.
Nikolaev, Yu. M. (2010). *Istoriya i metodologiya nauki o fizicheskoy kul'ture [History and methodology of the science of physical culture]*. Saint Petersburg, Russia : Olimp–SPb.
  16. Носко М. О., Белих С. И. Концепція вдосконалення підготовки викладачів для здійснення особистісно зорієнтованого фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. № 109. С. 220–222.
Nosko, M. O., and Belykh, S. I. (2013). *Kontseptsiia vdoskonalennia pidgotovky vykladachiv dlia zdiisnennia osobystisno zoriietovanoho fizychnoho vykhovannia [The concept of improving the training of teachers for the implementation of personality-oriented physical education]*. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Pedahohichni nauky – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical sciences*, 109, 220–222.

17. Приймак С. Г. Варіабельність серцевого ритму та центральна гемодинаміка в забезпеченні адаптації до фізичних навантажень організму студентів що спеціалізуються у волейболі. *Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2017. № 15. С. 92–101.
Priymak, S. G. (2017). Variabel'nist' sercevogogo ry'tmu ta central'na gemody'namika v zabezpechenni adaptaciyi do fizy'chny'x navantazhen' organizmu studentiv shho specializuyut'sya u volejboli [The Variability of Heart Rhythm and Central Hemodynamics in Providing Adaptation to the Body's Physical Loads of Students Specializing in Volleyball]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Pedagogichni nauky – Bulletin of the Cherkasy University: a collection of scientific works. Pedagogical sciences*, 15, 92–101.
18. Приймак С. Г. Методична система розвитку функціональних можливостей майбутніх учителів фізичної культури у процесі спортивно-педагогічного удосконалення : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Чернігів, 2019. 40 с.
Priymak, S. G. (2019). Metodychna systema rozvytku funktsionalnyh mozhlyvostej majbutnix uchyteliv fizychnoyi kultury u procesi sportyvno-pedagogichnogo udoskonalennya [Methodological system of the development of functional capabilities of future Physical Education teachers in the process of sports and pedagogical improvement]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Chernihiv, Ukraine.
19. Приймак С. Г. Методичні основи формування функціональної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності : навчальний посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 112 с.
Priymak, S. G. (2019). Metodychni osnovy formuvannya funktsional'noyi hotovnosti maubutnix uchyteliv fizychnoyi kul'tury do profesiynoyi diyal'nosti : navchal'nyu posibnyk [Methodical bases of formation of functional readiness of future teachers of physical culture to professional activity: textbok]. Chernihiv, Ukraine : Desna Polygraph.
20. Приймак С. Г. Морфофункціональне забезпечення спортивно-педагогічної діяльності студентів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки*. 2017. № 149. С. 198–204.
Priymak, S. G. (2017). Morfofunktsional'ne zabezpechennya sportyvno-pedagogichnoyi diyal'nosti studentiv [Morphofunctional Provision of Sports and Pedagogical Activity of Students]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnogo universytetu imeni T. H. Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University named after T. G. Shevchenko. Pedagogical Sciences*, 149, 198–204.
21. Приймак С. Г., Ратов А. М., Міщенко О. В. Організаційно-методичне забезпечення процесу формування кінезіологічної компетентності студентів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 11 (167). С. 149–155.
Priymak, S. G., Ratov, A. M. Mishchenko, O. V. (2020). Organizacijno-metody'chne zabezpechennya procesu formuvannya kineziologichnoyi kompetentnosti studentiv [Organizational and Methodological Support of the Process of Formation of Students' Kinesiological Competence]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*. *Pedagogical sciences*, 11 (167), 149–155.
22. Приймак С. Г. Спеціальна фізична працездатність студентів, що займаються в групі спортивно-педагогічного удосконалення з боксу. *Наукові записки. Педагогічні науки*. 2017. Випуск 159. С. 113–119.
Priymak, S. G. (2017). Spetsialna fizychna pratsezdattnist studentiv, shcho zaimaiutsia v hrupi sportyvno-pedahohichnogo udoskonalennia z boksu [Special physical working capacity of students engaged in the group of sports and pedagogical improvement in boxing]. *Naukovi zapysky. Pedagogichni nauky – Proceedings. Pedagogical sciences*, 159, 113–119.
23. Приймак С. Г. Спортивно-педагогічне удосконалення студентів: морфофункціональне забезпечення діяльності : монографія. Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 292 с.
Priymak, S. G. (2018). Sportyvno-pedagogichne udoskonalennya studentiv: morfofunktsional'ne zabezpechennya diyal'nosti : monografiya [Sports and pedagogical improvement of students: morphofunctional conditionality of activity : monograph]. Chernigiv, Ukraine : ПАТ «PVK» Desna.
24. Приймак С. Теоретико-методологічні основи спортивно-педагогічного удосконалення в системі професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури. *Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 квітня 2020 року, м. Чернігів)*. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. В., 2020. С. 83–85.
Priymak, S. (2020). Teoretyko-metodologichni osnovy sportyvno-pedagogichnogo udoskonalennya v systemi profesiynoyi osvity majbutnix uchyteliv fizychnoyi kultury [Theoretical and methodological bases of sports and pedagogical improvement in the system of professional education of future teachers of physical culture]. *Suchasni problemy pidhotovky ta profesiinoho udoskonalennia pratsivnykiv sfery osvity – Modern*

problems of training and professional development of education workers : Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference (April 23-24, 2020, Chernihiv), 83–85.

25. Приймак С. Г. Функціональний стан серцево-судинної системи студентів, що займаються в групах спортивно-педагогічного удосконалення. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. V (57), Issue : 129& P. 33–36.
Pryimak, S. G. (2017). Funktsionalnyi stan sertsevo-sudynnoi systemy studentiv, shcho zaimaiutsia v hrupakh sportyvno-pedahohichnoho udoskonalennia [Functional State the Cardiovascular System of Students Involved in the Group of Sports-Pedagogical Perfection] *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 57, 129, 33–36.
26. Приймак Сергій. Фізична працездатність студентів, що займаються в групі спортивно-педагогічного удосконалення з боксу. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 6 (70). С. 130-141. (DOI 10.24139/2312-5993/2017.06/130-141)
Pryimak, Serhiy (2017). Fizychna pracezdatnist studentiv, shho zajmayutsya v grupi sportyvno-pedahogichnoho udoskonalennya z boksu [Physical capacity of students engaged in the group of sports and pedagogical improvement in boxing]. *Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences : theory, history, innovative technologies*, 6(70), 130–141.
27. Приймак С. Г. Функціональний стан киснево-транспортної системи у студентів, що спеціалізуються у боксі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2017. № 147, Т. 1. С. 175–181.
Pryimak, S. G. (2017). Funkcional'nyj stan ky'snevo-transportnoyi sy'stemy' u studentiv, shho specializuyut'sya u boksi [Functional state of the oxygen transport system in students specializing in boxing]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Pedahohichni nauky. Fizychnye vykhovannia ta sport – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University named after T. G. Shevchenko. Pedagogical Sciences. Physical education and sports*, 147, 1, 175–181.
28. Столяров В. И. Социология физической культуры и спорта (введение в проблематику и новая концепция). Москва : Гуманитарный центр «СпАРТ», 2002. 346 с.
Stolyarov, V. I. (2002). Sociologiya fizicheskoy kul'tury i sporta (vvedenie v problematiku i novaya koncepciya) [Sociology of physical culture and sports (introduction to problems and a new concept)]. Moscow, Russia : Gumanitarnyj centr «SpART».
29. Хонц Кэрол Энн. Безграничные возможности. Б. м., 1990. 136 с.
Honz, Carol Ann. (1990). Bezgranichnye vozmozhnosti [Endless possibilities].
30. Шмидт И. Р. Основы прикладной кинезиологии: лекции для слушателей циклов общего и тематического усовершенствования. Новокузнецк : Наука, 2004. 40 с.
Schmidt, I. R. (2004). Osnovy prikladnoj kineziologii: lekicii dlya slushatelej ciklov obshchego i tematicheskogo usovershenstvovaniya [Fundamentals of Applied Kinesiology: lectures for students of general and thematic improvement cycles]. Novokuznetsk, Russia : Nauka.
31. Энока Р. М. Основы кинезиологии. Киев : Олимпийская литература, 2000. 399 с.
Enoka, R. M. (2000). Osnovy kineziologii [Fundamentals of Kinesiology]. Kiev, Ukraine : Olimpijskaya literatura.
32. La Tourelle, M., Courtenay, A. (1992). Thorsons Introductory Guide to Kinesiology. London : Thorsons An Imprint of Harper Collins Publishers, 176 p.
33. Shafer, J. (1994). Applied Kinesiology. London : Verlag, 120 p.
34. Priymak, S., Krutsevich, T., Pangelova, N., Trachuk, S., Kravchenko, T., Stepanenko, V., & Ruban, V. (2020). Modeling of functional support of sports activities of biathletes of different qualifications. *Journal of Human Sport and Exercise*. URL : <https://www.jhse.ua.es/article/view/2021-v16-n1-modeling-functional-support-sports-activities-biathletes> <https://doi.org/10.14198/jhse.2021.161.12>
35. Priymak, S., Kolomiets, N., Goletc, V. (2020). Forecasting the game role of volleyball players in accordance with the methodology of artificial intelligence. *Journal of Physical Education and Sport® (JPES)*, Vol. 20 (issue 1), Art 24, pp. 179-185. URL : <http://efsupit.ro/images/stories/ianuarie2020/Art%2024.pdf> doi: 0.7752/jpes.2020.01024
36. Priymak, S., Kolomiets, N., and Goletc, V. (2019). Modeling of the morphofunctional state of the biathletes body. *Journal of Physical Education and Sport®* Vol. 19 (issue 2), Art 173, pp. 1193-1199. DOI:10.7752/jpes.2019.02173.
37. Priymak, S. G., and Terentieva, N. O. (2017). Somatologic characteristics of biathlon students' body constitution in predicting of their successfulness. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*. 21(4), 192– 199. doi:10.15561/18189172.2017.0408

Priymak S.

ORCID: 0000-0003-3911-7081
Researcher ID: AAE-9459-2019
Scopus–Author ID: 55873000300

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Biology, Health and Sport
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine), E-mail: Sprimyak1972@gmail.com

Terentieva N.

ORCID: 0000-0002-3238-1608
Researcher ID: P-7024-2019
Scopus–Author ID: 57194203127

Doctor of Pedagogic Sciences, Professor,
Professor at the Olympic and Professional Sport Department,
National Pedagogical Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine), E-mail: nataterentyeva@gmail.com

KINESIOLOGICAL APPROACH AS A SCIENTIFIC BASIS OF SPORTS AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF STUDENTS

The purpose of the work is to characterize the kinesiological approach in sports and pedagogical activity of future teachers of physical culture.

The methodological basis is the conceptual ideas of the theory of cognition, methodological principles of scientificity, accessibility, integrity, integrativity, which explain the important pedagogical aspects of professional training of future specialists in physical education and sports.

Research methods. To obtain the most significant results of the study and their interpretation, the following methods were used: theoretical analysis and synthesis, systematization, generalization of information presented in scientific sources of information.

The scientific novelty of the obtained results is that the kinesiological approach and features of formation of kinesiological competence in the process of sports and pedagogical improvement of students of higher education institutions are theoretically substantiated.

Practical significance of the obtained results: theoretical results and scientific provisions can be used to solve scientific, theoretical and methodological and practical problems of reforming specialized, professional higher and higher education, modernization of national educational policy.

Conclusions. It is substantiated that the introduction of competency kinesiological approach in the higher education system is due to increased requirements for physical fitness of future physical education teachers for professional activities, which should be provided by a high level of health, the required level of theoretical, methodological and morphofunctional training, which is formed in the integrated interdisciplinary direction of human motor activity – kinesiology.

According to the specifics of kinesiological competence, the essence of which is the integrative influence of sports and pedagogical activities on the intellectual and motor spheres of the individual, we consider it necessary to distinguish in the value of the object of formation of values human functionality.

Key words: sports and pedagogical improvement, kinesiology, physical education.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **О. М. Торубара**